

COMMISSIE VOOR DE
BESCHERMING VAN DE
PERSOONLIJKE LEVENSSFEER

ADVIES Nr 17/98 van 14 mei 1998

O. ref. : 10 / A / 98 / 012 / 26

BETREFT : Voorontwerp van wet inzake DNA-onderzoek in strafzaken.

De Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer,

Gelet op de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens, inzonderheid artikel 29;

Gelet op de adviesaanvraag van de Minister van Justitie dd. 8 april 1998;

Gelet op het verslag van mevrouw B. Vanlerberghe en de heer M. Vandeweerd;

Brengt op 14 mei 1998 het volgende advies uit :

I. VOORWERP VAN HET ADVIESAANVRAAG :

---

1. Het voorontwerp van wet dat ter advies aan de Commissie wordt voorgelegd beoogt een wettelijk kader tot stand te brengen voor het gebruik van DNA-identificatietechnieken in strafzaken. Het omvat :

- een strafprocessuele regeling van het onderzoek van sporen van aangetroffen menselijk celmateriaal en van bij personen afgenomen celmateriaal;
- de oprichting van twee DNA-databanken bij het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie (NICC);
- de strafbaarstelling van een aantal misbruiken met betrekking tot de resultaten van het DNA-onderzoek in strafzaken.

2. Het DNA-onderzoek in strafzaken moet het mogelijk maken, met het oog op de waarheidsvinding, zowel à charge als à décharge, na te gaan of sporen van celmateriaal die relevant worden geacht in verband met een strafzaak afkomstig zijn van een bepaalde persoon van wie celmateriaal wordt afgenomen. Door middel van DNA-onderzoek kan tevens worden achterhaald of niet-geïdentificeerde sporen uit verschillende strafzaken afkomstig zijn van dezelfde persoon. Het gaat dus om het vergelijken van DNA-profielen met het oog op identificatie van personen.

De algemene doelstelling van het voorontwerp van wet is daarmee voldoende duidelijk.

II. INHOUD VAN HET VOORONTWERP VAN WET :

A. DNA-onderzoek : definitie, uitvoering

3. Het voorontwerp definieert het DNA-onderzoek als onderzoek van menselijk celmateriaal dat uitsluitend gericht is op de vergelijking van DNA-profielen teneinde personen betrokken bij een misdrijf te identificeren . Tevens wordt gestipuleerd dat dit onderzoek enkel betrekking kan hebben op niet-coderende DNA-segmenten.

Het DNA is de moleculaire drager van de genetische kenmerken van een individu. Niet-coderende DNA-segmenten zijn stukken DNA die, volgens de huidige stand van de wetenschap, geen zinvolle genetische informatie bevatten en waaruit derhalve geen gegevens kunnen worden afgeleid met betrekking tot de gezondheid van de persoon. Het onderzoek van deze DNA-segmenten leidt tot de vaststelling van een DNA-profiel, dat uniek is voor de betrokken persoon. Enkel eeneïge tweelingen bezitten hetzelfde DNA-profiel.

De memorie van toelichting verduidelijkt dat het DNA-onderzoek in de context van het strafprocesrecht enkel aanvaardbaar is wanneer er effectief sporen van celmateriaal in een strafzaak worden aangetroffen. Aangezien uit het DNA zeer veel informatie kan worden afgeleid met betrekking tot een individu (namelijk zijn erfelijke eigenschappen), wordt tevens bevestigd dat het DNA-onderzoek in strafzaken enkel gericht mag zijn op de identificatie van personen.

Voor het opstellen van een DNA-profiel op sporen of op celmateriaal, afgenomen bij een persoon, wordt steeds een beroep gedaan op een deskundige, verbonden aan één van de hiertoe door de Koning erkende laboratoria.

B. DNA-onderzoek op sporen van celmateriaal

4. Het voorontwerp bepaalt dat de Procureur des Konings, met het oog op de identificatie van personen betrokken bij een gepleegd strafbaar feit, een deskundige kan aanstellen om een DNA-profiel op te stellen van aangetroffen sporen van menselijk celmateriaal.

De verkregen DNA-profielen, evenals een aantal door de Koning limitatief te bepalen gegevens met betrekking tot deze DNA-profielen, worden, op bevel van het openbaar ministerie, eveneens overgemaakt aan het NICC om er opgeslagen en verwerkt te worden teneinde aangewend te kunnen worden om personen betrokken bij een misdrijf te identificeren.

Voor het uitvoeren van een analyse op niet-geïdentificeerde sporen van celmateriaal geldt geen beperking wat betreft de strafbare feiten. Dit betekent dat in principe bij elk misdrijf DNA-onderzoek op sporen mogelijk is.

C. DNA-onderzoek op cellen, afgenomen bij een persoon

5. Indien het DNA-onderzoek wordt uitgevoerd op cellen, afgenomen bij een persoon, dan worden deze cellen verkregen door een hoeveelheid bloed, wangslimvlies of haarwortels bij de persoon af te nemen. Het afnemen gebeurt steeds door een geneesheer, in aanwezigheid van een officier van gerechtelijke politie, hulpofficier van de Procureur des Konings, die daarvan proces-verbaal opstelt.

Het voorontwerp beschrijft twee omstandigheden waarin cellen van personen kunnen worden afgenomen met het oog op DNA-onderzoek :

- ▶ De Procureur des Konings kan, in het belang van het opsporingsonderzoek, bij een meerderjarige persoon, mits diens voorafgaande en schriftelijke toestemming, een DNA-onderzoek laten uitvoeren. Voorafgaand aan de toestemming van de betrokkene brengt de Procureur des Konings hem ervan op de hoogte dat het verkregen DNA-profiel vergeleken kan worden met DNA-profielen van in andere strafzaken aangetroffen sporen van menselijk celmateriaal. Hiervan wordt melding gemaakt in de schriftelijke toestemming van de betrokkene.

De uitslag van het DNA-onderzoek wordt, volgens de modaliteiten bepaald door de Koning, ter kennis gebracht van de betrokken persoon, die de Procureur des Konings kan verzoeken een tegenonderzoek te doen uitvoeren. Het afgenomen celmateriaal wordt op bevel van het openbaar ministerie vernietigd, naargelang van het geval, uiterlijk drie maanden na het verstrijken van de termijn waarbinnen een verzoek om een tegenonderzoek kan worden gedaan, of uiterlijk drie maanden nadat de uitslag van het tegenonderzoek ter kennis is gebracht van de betrokken persoon.

DNA-onderzoek op afgenomen celmateriaal mag slechts worden uitgevoerd indien er sporen materiaal aanwezig is.

Net zoals voor het DNA-onderzoek op sporen geldt hier geen beperking op het niveau van de strafbare feiten. Deze toestand wordt gemotiveerd door de overweging dat het verzoek om een DNA-onderzoek ook kan uitgaan van het slachtoffer of van de verdachte zelf van een misdrijf dat aanleiding kan geven tot sporen van celmateriaal.

- ▶ De onderzoeksrechter kan in het belang van het gerechtelijk onderzoek een DNA-onderzoek bevelen, indien het feit waarvoor hij geadieerd is, een strafbaar feit is, waarvoor een maximumstraf is bepaald van drie jaar gevangenisstraf, of een zwaardere straf. Alvorens het DNA-onderzoek te bevelen, hoort de onderzoeksrechter de betrokken persoon, die zich kan laten bijstaan door zijn raadsman. De toestemming van de betrokkene wordt niet vereist.

Een hiertoe gevorderde geneesheer neemt een hoeveelheid celmateriaal af, voldoende voor een onderzoek en een tegenonderzoek. Indien de maatregel met dwang moet worden ten uitvoer gelegd, wordt deze dwang uitgeoefend door politie-ambtenaren. Deze dwang mag niet onevenredig zijn.

Met betrekking tot het tegenonderzoek en de vernietiging van het celmateriaal gelden dezelfde regels als reeds vermeld.

Het opleggen van een dwangmaatregel in deze context wordt door de memorie van toelichting verantwoord door het falen van de mogelijke alternatieven :

- *een specifieke strafsanctie voor de weigering zich te onderwerpen aan de maatregel zou even zwaar moeten zijn als de straf, bepaald voor het onderzochte misdrijf; gezien de ernst van de misdrijven waarover het gaat, zou zulke sanctie disproportioneel zijn;*
- *de weigering beschouwen als een bewijselement à charge gaat in tegen het principe dat van een verdachte niet kan worden geëist dat hij zou meewerken aan zijn eigen veroordeling : de mogelijkheid om effectief te weigeren is in deze hypothese immers weinig reëel.*

De dwangmaatregel kan niet alleen aan de verdachte worden opgelegd, maar ook aan het slachtoffer en aan derden. Door deze mogelijkheid open te laten wordt vermeden dat gemakkelijk identificeerbare sporen (bijvoorbeeld afkomstig van het slachtoffer, van zijn of haar partner, van getuigen, enz.) een onopgelost vraagteken blijven vormen.

De memorie van toelichting vermeldt uitdrukkelijk dat de maatregel niet tot disproportionele toepassingen mag leiden. Als voorbeeld wordt gegeven : in een locale verkrachtingszaak overgaan tot DNA-onderzoek bij de hele mannelijke dorpsbevolking.

D. De DNA-gegevensbank "Criminalistiek"

6. Het voorontwerp van wet creëert bij het NICC een gegevensbank Criminalistiek , die de DNA-profielen bevat van aangetroffen sporen van menselijk celmateriaal, evenals een aantal door de Koning limitatief te bepalen gegevens met betrekking tot deze DNA-profielen. Tevens wordt bepaald dat deze gegevens uitsluitend mogen worden aangewend om personen betrokken bij een misdrijf te identificeren.

Enkel het openbaar ministerie of de onderzoeksrechter hebben, in het kader van een strafzaak waarmee zij zijn belast, toegang tot deze gegevensbank. Zij kunnen een deskundige, verbonden aan het NICC, opdracht geven het DNA-profiel van aangetroffen sporen of van afgenomen menselijk celmateriaal te vergelijken met de gegevens opgenomen in de gegevensbank. De door de Koning limitatief bepaalde gegevens inzake de resultaten van deze vergelijking worden eveneens opgenomen in de gegevensbank.

De gegevens waarvan sprake worden op bevel van het openbaar ministerie uit de gegevensbank verwijderd :

- voor de DNA-profielen die niet werden geïdentificeerd, 30 jaar nadat ze in de gegevensbank werden opgenomen;
- voor de DNA-profielen die werden geïdentificeerd, 10 jaar nadat deze werden geïdentificeerd.

De bewoordingen van het voorontwerp kunnen in die zin worden geïnterpreteerd, dat enkel de door de Koning limitatief te bepalen gegevens met betrekking tot de DNA-profielen en de resultaten van de vergelijkingen worden vernietigd, maar niet de DNA-profielen zelf. Indien deze lezing juist is, zouden de DNA-profielen in de gegevensbank achterblijven, zonder enige bijkomende informatie (datum, vindplaats, verband met strafdossier, e.d.). Aangezien de DNA-profielen, ontdaan van die informatie, niet meer kunnen bijdragen tot de identificatie van een persoon, betrokken bij een misdrijf, rijst de vraag of het niet de bedoeling is ook de DNA-profielen zelf te vernietigen. Logischer is het de DNA-profielen zelf te beschouwen als deel uitmakend van de gegevens, wat impliceert dat ze samen met de begeleidende gegevens worden vernietigd.

E. De DNA-gegevensbank "Veroordeelden"

7. Bij het NICC wordt tevens een gegevensbank Veroordeelden opgericht. Deze gegevensbank bevat het DNA-profiel van iedere persoon die voor het plegen van één van de in het voorontwerp bepaalde misdrijven definitief is veroordeeld tot gevangenisstraf of een zwaardere straf, evenals van iedere persoon wiens internering definitief is gelast voor het plegen van een van die misdrijven. De Koning bepaalt limitatief de gegevens die samen met het DNA-profiel in de gegevensbank worden opgenomen.

Deze gegevens mogen uitsluitend worden aangewend om personen betrokken bij een misdrijf te identificeren. Enkel het openbaar ministerie of de onderzoeksrechter hebben, via een deskundige van het NICC, toegang tot deze gegevensbank.

De gegevens worden op bevel van het openbaar ministerie uit de gegevensbank verwijderd 10 jaar na het overlijden van de persoon op wie ze betrekking hebben.

Alleen de databanken Criminalistiek en Veroordeelden worden bij wet opgericht. Andere databanken, met name inzake DNA-profielen van familieleden van vermisten die vrijwillig celmateriaal afstaan en anonieme databanken voor statistische doeleinden, kunnen volgens de memorie van toelichting op reglementaire basis worden opgericht overeenkomstig de geldende principes inzake de bescherming van persoonsgegevens.

De resultaten van de analyses van afgenomen celmateriaal worden niet systematisch in een afzonderlijke databank opgenomen. Deze gegevens worden, aldus de memorie van toelichting, enkel in de databank Criminalistiek opgenomen in de mate dat er gelijkenis is met de resultaten van sporenonderzoek. Er wordt dus geen databank Verdachten opgericht. Het opslaan van gegevens betreffende personen die als slachtoffer, getuige, derde of slechts als verdachte een DNA-onderzoek hebben ondergaan wordt als disproportioneel beschouwd. Op deze wijze wordt vermeden dat een specifiek bestand wordt gecreëerd waarin DNA-profielen van in principe onschuldige burgers worden opgeslagen.

Artikel 8 van het voorontwerp bepaalt dat ook het DNA-profiel van personen, die vóór de datum van inwerkingtreding van de wet reeds definitief werden veroordeeld tot een gevangenisstraf of een zwaardere straf of wier internering reeds werd gelast voor een van de in de wet omschreven misdrijven, in de gegevensbank Veroordeelden wordt opgenomen.

F. Strafbepalingen

8. Het voorontwerp van wet voorziet in gevangenisstraffen en/of geldboetes voor al wie op onrechtmatige wijze kennis neemt van de resultaten van DNA-onderzoek, gebruik maakt van deze onrechtmatig verkregen gegevens, of resultaten van DNA-onderzoek voor andere doeleinden aanwendt dan het identificeren van personen betrokken bij een misdrijf.

G. Uitvoering

9. Het voorontwerp draagt de Koning op een aantal praktische en technische maatregelen te nemen om de bepalingen van de wet uit te voeren. De Koning dient tevens de modaliteiten vast te leggen met betrekking tot het opslaan, het verwerken en het aanwenden van de DNA-profielen in de DNA-gegevensbanken.

De Koning preciseert bovendien, na advies van de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer (CBPL) :

- de bijzondere waarborgen inzake vertrouwelijkheid en beveiliging van de verwerkte persoonsgegevens;
- de waarborgen voor de onafhankelijkheid alsook de taken van een aangestelde voor de gegevensbescherming in de schoot van het NICC;
- de wijze waarop door het NICC aan de CBPL verslag moet worden uitgebracht over de verwerking van persoonsgegevens in het kader van de verleende machtiging.

III. TOETSING AAN DE REGELS INZAKE DE BESCHERMING VAN DE PERSOONLIJKE LEVENSSFEER :

A. Europese en internationale context

10. In een aantal landen is het gebruik van DNA-identificatietechnieken in strafzaken reeds wettelijk geregeld, zoals in Nederland (wet van 8 november 1993 tot aanvulling van het wetboek van strafvordering met voorzieningen ten behoeve van DNA onderzoek in strafzaken) of in Frankrijk (Décret n° 97 - 109 du 6 février 1997 relatif aux conditions d'agrément des personnes habilitées à procéder à des identifications par empreintes génétiques dans le cadre d'une procédure judiciaire).

Een aantal landen beschikt over een wetgeving met betrekking tot DNA-gegevensbanken. Het gaat hier meer bepaald om het Verenigd Koninkrijk (The police and criminal act van 1984), Nieuw-Zeeland (New-Zealand criminal investigation blood sample act van 1995), Noorwegen (artikel 160 van het wetboek van strafvordering) en bepaalde staten van de Verenigde Staten. In Canada is men op dit ogenblik bezig een regeling uit te werken.

Ook op internationaal vlak werd reeds gepoogd het gebruik van DNA-onderzoek in strafzaken te regelen. Meer bepaald kan naar de volgende instrumenten verwezen worden :

- Verdrag nr. 108 van de Raad van Europa van 28 januari 1981 tot bescherming van personen ten opzichte van de geautomatiseerde verwerking van persoonsgegevens;
- Recommendation R (92) 1 van 10 februari 1992, *sur l'utilisation de l'acide désoxyribonucléique dans le cadre de la justice pénale*;
- Recommendation R (97) 5 van 13 februari 1997, *relative à la protection des données médicales*;
- Recommendation R (87) 15 van 17 september 1987, *relative à la réglementation de l'utilisation des données dans le secteur de la police*.

Tenslotte nam de Raad van de Europese Unie op 28 mei 1997 een resolutie aan over de uitwisseling van genetische gegevens. Hierin worden de lidstaten verzocht DNA-gegevensbanken te creëren met het oog op de uitwisseling van gegevens tussen de lidstaten. Het is aan de lidstaten om te bepalen onder welke voorwaarden en voor welke misdrijven de resultaten van DNA-onderzoeken opgeslagen zullen worden. De uitwisseling van informatie moet ertoe beperkt zijn op basis van vergelijking te onderzoeken of een bepaalde persoon zich in een gegevensbank bevindt en of er een verband kan worden gelegd tussen een persoon en aangetroffen sporen. Het project om in België DNA-gegevensbanken op te richten past dan ook in dit kader.

B. Toepassingsgebied van de wet van 8 december 1992

11. DNA-profielen zijn persoonsgegevens, ook als ze nog niet geïdentificeerd zijn. Persoonsgegevens zijn immers gegevens die betrekking hebben op een natuurlijke persoon die is of kan worden geïdentificeerd. Elk DNA-profiel kan in principe geïdentificeerd worden. Identificatie van personen is trouwens het expliciete doeleinde van de verwerkingen.

12. Daar uit de niet-coderende segmenten van het DNA in de huidige stand van de wetenschap geen gegevens betreffende de gezondheid afgeleid kunnen worden, vormen zij geen medische gegevens in de zin van artikel 7 van de wet van 8 december 1992 (Wet Verwerking Persoonsgegevens, WVP). Het toezicht van een beoefenaar van de geneeskunst is derhalve niet vereist. Wel moet opgemerkt worden dat artikel 1, tweede lid, van de aanbeveling R (97) 5 genetische gegevens in het algemeen tot de medische gegevens rekent. Het valt inderdaad niet uit te sluiten dat op termijn ook medische gegevens uit de niet-coderende segmenten afgeleid zullen kunnen worden.

Afhangend van de begeleidende gegevens die in de gegevensbanken worden opgenomen, moeten deze ook als verwerkingen van gerechtelijke gegevens beschouwd worden. Zeker de gegevens vervat in de gegevensbank veroordeelden, die de DNA-profielen van personen die uit hoofde van bepaalde misdrijven werden veroordeeld, moeten als gerechtelijke gegevens beschouwd worden.

13. Het opnemen van een DNA-profiel in één van beide databanken sluit niet uit dat het ook aanwezig blijft in het strafdossier. Dit geldt mogelijk ook voor de DNA-profielen die niet in één van beide databanken worden opgenomen. Het gaat met name over de DNA-profielen van personen die hebben ingestemd met het uitvoeren van een DNA-onderzoek en over de DNA-profielen van slachtoffers en derden (getuigen, familieleden, verdachten die niet veroordeeld werden) bij wie op bevel van de onderzoeksrechter een DNA-onderzoek werd uitgevoerd. Het voorontwerp bepaalt enkel dat het afgenomen celmateriaal na een relatief korte termijn wordt

vernietigd, maar zegt niet wat er met de DNA-profielen gebeurt.

Indien deze profielen in de strafdossiers worden bewaard, en indien deze dossiers op een logische wijze gestructureerd zijn met het oog op een systematische raadpleging ervan (en dat mag men veronderstellen, gezien de aard en het doel van deze dossiers), dan is er sprake van een manueel bestand in de zin van artikel 1, 4 WVP. In strijd met de indruk die de memorie van toelichting wekt, maken de DNA-profielen en de bijbehorende identificatiegegevens in dat geval wel degelijk deel uit van een verwerking.

Gezien het bijzonder gevoelige karakter van deze gegevens, die betrekking kunnen hebben op in principe onschuldige burgers, is de Commissie van oordeel dat de bewaring en het eventuele gebruik ervan door de wet moeten worden geregeld. Zo zou kunnen worden bepaald dat het DNA-profiel zelf na verloop van tijd wordt vernietigd, tenzij het moet worden opgeslagen in de databank Veroordeelden .

Indien het nodig blijkt op louter reglementaire basis aparte databanken aan te leggen van DNA-profielen, verkregen met toestemming van de betrokken personen (bv. familieleden van vermisten), dan moeten deze verwerkingen uiteraard in alle opzichten voldoen aan de bepalingen inzake de bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Gezien de gevoelige aard van de gegevens die in dergelijke databanken verwerkt zouden worden, wenst de Commissie over het eventueel oprichten van dergelijke databanken advies uit te brengen.

C. Doeleinde

14. Zowel het DNA-onderzoek zelf als de in de databanken opgeslagen gegevens mogen uitsluitend worden gebruikt om personen betrokken bij een misdrijf te identificeren. Aanbeveling R (92) 1 omschrijft op gelijkaardige wijze het doeleinde van het DNA-onderzoek. Aanbeveling R (97) 5 bevat een ruimere omschrijving van het doeleinde. Artikel 4.8 bepaalt dat genetische gegevens enkel gebruikt mogen worden in het kader van de bewijsvoering, het voorkomen van een welbepaald gevaar of de bestraffing van een welbepaalde strafrechtelijke inbreuk. De Commissie aanvaardt dat het in het voorontwerp van wet bepaalde doeleinde wettig is. De Commissie is zich bewust van de noodzaak in strafprocedures modernere opsporingsmethodes te gebruiken. Het DNA-onderzoek kan in bepaalde omstandigheden van essentieel belang zijn om schuld of onschuld vast te stellen. Anderzijds wijst de Commissie erop dat het gebruik van het DNA-onderzoek een inmenging in het privéleven uitmaakt, en derhalve slechts gebruikt mag worden indien dit in het kader van het onderzoek noodzakelijk blijkt.

In het voorontwerp wordt niet duidelijk bepaald of het DNA-onderzoek enkel tot doel heeft de personen betrokken bij een welbepaald misdrijf te identificeren, dan wel tot doel heeft personen betrokken bij misdrijven in het algemeen te identificeren. Dit onderscheid is niet zonder belang voor de duur van de bewaring van de gegevens (zie randnummer 20).

D. Proportionaliteit

15. Aangezien aan de Koning wordt opgedragen te bepalen welke gegevens met betrekking tot de DNA-profielen samen met deze profielen in de databanken zullen worden opgeslagen, kan de Commissie niet nagaan of de te verwerken persoonsgegevens, uitgaande van het geformuleerde doeleinde, toereikend, ter zake dienend en niet overmatig zijn. Gezien de evolutie van de technologie, aldus de memorie van toelichting, is het onmogelijk deze parameters definitief vast te leggen in de wet zelf. Bij de artikelsgewijze bespreking (artikel 2, 2; artikel 4, 1; artikel 5, 2) blijkt echter dat het niet alleen gaat over technische gegevens. Voor de databank Criminalistiek wordt alleszins gedacht aan het notitienummer van het strafdossier, de naam van de magistraat belast met de strafzaak, de coördinaten van het laboratorium waar de analyse werd verricht, de aard van het spoor, en - indien mogelijk - de identiteit, het geslacht van de persoon van wie het spoor afkomstig is, evenals eventuele verbanden met andere profielen in één van de twee databanken. De noodzaak van het opnemen van bijkomende gegevens moet worden beoordeeld in het licht van het wettige doeleinde, namelijk de identificatie van personen betrokken bij een misdrijf. De Commissie acht het niet wenselijk dat de identiteit van de persoon van wie het spoor afkomstig is, in de gegevensbank wordt opgenomen. Indien in de gegevensbank "Criminalistiek" DNA-profielen ook na de identificatie ervan bewaard zouden worden (zie hierover infra), dan zou volstaan moeten worden met het aangeven van een code die verwijst naar het strafdossier waar de informatie over de identiteit van de persoon en andere relevante informatie gevonden kan worden. Aldus wordt onrechtmatig gebruik van de gegevensbank vermeden.

Opdat de Commissie haar bevoegdheid ten volle zou kunnen uitoefenen, acht zij het wenselijk dat haar advies wordt ingewonnen met betrekking tot de koninklijke besluiten die deze materie zullen regelen.

E. DNA-profielen van aangetroffen sporen en de gegevensbank Criminalistiek

16. De Procureur des Koning kan, met het oog op de identificatie van personen betrokken bij een gepleegd strafbaar feit, een DNA-profiel laten opstellen van aangetroffen sporen van menselijk celmateriaal.

17. Artikel 2, 2 van het voorontwerp bepaalt dat voldoende celmateriaal wordt bewaard om een tegenonderzoek mogelijk te maken. Er wordt niet bepaald hoe lang dit celmateriaal bewaard zal worden. De Commissie is van oordeel dat de duur van de bewaring van het celmateriaal nader bepaald moet worden. In een aantal omstandigheden zal het immers niet nuttig zijn het celmateriaal voor langere tijd te bewaren. Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer het celmateriaal geïdentificeerd is (zo kan het celmateriaal afkomstig zijn van een persoon die getuige was van een misdrijf. Deze persoon zal niet steeds een tegenonderzoek wensen). Tevens is het bewaren van het celmateriaal niet meer noodzakelijk indien het misdrijf is "opgelost" (bijvoorbeeld door een in kracht van gewijsde getreden veroordeling), zelfs indien het spoor niet geïdentificeerd is. Het voor onbepaalde tijd bewaren van het celmateriaal zou aanleiding kunnen geven tot misbruik. Zo zal het steeds mogelijk zijn een nieuw onderzoek in te stellen, dat ook de coderende segmenten zou kunnen omvatten.

18. Met toepassing van artikel 2, 2 van het voorontwerp worden alle DNA-profielen die van aangetroffen sporen opgemaakt zijn in de gegevensbank Criminalistiek opgenomen. De Commissie is van oordeel dat nader bepaald moet worden dat enkel de sporen waarvan men redelijkerwijze kan aannemen dat ze zullen bijdragen tot de oplossing van het misdrijf geanalyseerd mogen worden en in de gegevensbank opgenomen mogen worden. Deze DNA-profielen, evenals de door de Koning bepaalde gegevens, worden in de gegevensbank bewaard tot 10 jaar na de identificatie ervan of tot 30 jaar nadat ze in de gegevensbank zijn opgenomen, indien de DNA-profielen niet werden geïdentificeerd.

De gegevensbank "Criminalistiek" biedt zeer ruime mogelijkheden van vergelijking van DNA-profielen. De Procureur des Konings en de onderzoeksrechter kunnen onder bepaalde voorwaarden vorderen dat celmateriaal wordt afgenomen met het oog op een DNA-onderzoek. De Commissie acht het wenselijk in de wet tevens te bepalen dat de beslissing van de Procureur des Konings of van de onderzoeksrechter gemotiveerd moet zijn. Het verkregen DNA-profiel kan niet enkel vergeleken worden met het DNA-profiel van de sporen aangetroffen in het kader van dat bepaald misdrijf, doch kan tevens vergeleken worden met het DNA-profiel van sporen aangetroffen in andere misdrijven. Bovendien kan het DNA-profiel van de aangetroffen sporen in een bepaalde strafzaak vergeleken worden met alle DNA-profielen die zich in de gegevensbank "Criminalistiek" bevinden. De Commissie wijst erop dat in landen waar eveneens de DNA-identificatietechniek in strafzaken aangewend wordt, de mogelijkheden van vergelijking beperkter zijn. Veelal kan het DNA-profiel van afgenomen celmateriaal slechts vergeleken worden met het DNA-profiel van sporen aangetroffen in het misdrijf waarvan de persoon verdacht is of waarbij hij betrokken is (bijv. Canada).

In de memorie van toelichting wordt uitdrukkelijk aangegeven dat het niet de bedoeling is een specifiek bestand in het leven te roepen waarin de DNA-profielen van in principe onschuldige burgers worden opgeslagen. De Commissie wijst erop dat door de geïdentificeerde DNA-profielen gedurende 10 jaar na de identificatie te bewaren, er in feite wel een gegevensbank wordt gecreëerd waarin de DNA-profielen van in principe onschuldige burgers worden opgeslagen. Deze profielen kunnen immers worden vergeleken met de profielen van sporen, aangetroffen in het kader van andere misdrijven, zelfs ongeacht hun ernst. Enerzijds lijkt het opslaan van het DNA-profiel van burgers waarvan bewezen is dat zij onschuldig zijn (dit kan het geval zijn bij getuigen of bij personen die zich toevallig even voordien op de plaats van het misdrijf bevonden), niet noodzakelijk teneinde andere, niet-geïdentificeerde sporen te identificeren. De kans is immers bijzonder klein dat zij ook bij een ander misdrijf betrokken zullen zijn (als getuige of verdachte). Anderzijds houdt het opslaan van de DNA-profielen van deze personen een reëel gevaar in. Indien DNA-profielen van vele onschuldige burgers in de databank worden opgenomen, dan stijgt de kans dat er toevallig een positieve identificatie plaatsvindt met sporen van deze onschuldige burgers, aangetroffen op de plaats van een ander misdrijf, maar zonder verband met dat misdrijf. Indien men dit bezwaar zou willen weerleggen met de overweging dat een positieve identificatie in elk geval zekerheid verschaft omtrent de herkomst van het spoor, ook al is het afkomstig van een persoon die met het misdrijf niets te maken heeft, dan moet men zich realiseren dat op grond van deze redenering het opslaan van DNA-profielen van de hele bevolking kan worden verdedigd, wat niet de strekking is van het voorontwerp van wet. Het gevaar is reëel dat onschuldige burgers zonder reden verontrust of zelfs verdacht worden. Daarenboven is er steeds een risico van onrechtmatige verspreiding van de gegevens, opgenomen in de databank. De schade die de betrokken personen daardoor zouden ondervinden is niet evenredig met het door de wetgever vooropgestelde doel, met name de identificatie van personen betrokken bij een misdrijf.

Tevens bestaat het gevaar dat de strikte bepalingen met betrekking tot de gegevensbank "Veroordeelden" omzeild worden. Het DNA-profiel van personen wordt slechts in de databank veroordeelden opgenomen indien zij veroordeeld werden voor de in de wet bepaalde zware misdrijven. In de databank "Criminalistiek" bevinden zich evenwel ook sporen die in de context van lichtere misdrijven aangetroffen werden. Indien dit spoor in de loop van het onderzoek wordt geïdentificeerd en van de dader blijkt te zijn, die bij hypothese enkele maanden later veroordeeld wordt, dan blijft het DNA-profiel van deze persoon gedurende 10 jaar in de gegevensbank "Criminalistiek" aanwezig, hoewel de wetgever het niet wenselijk achtte het DNA-profiel van deze persoon in de gegevensbank "Veroordeelden" op te nemen. Aldus ontstaat een parallelle gegevensbank veroordeelden. Dit lijkt evenwel niet de bedoeling van de wetgever te zijn.

Ook andere misbruiken zijn niet uit te sluiten. In principe zou het openbaar ministerie ook sporen kunnen laten onderzoeken die "verdachte personen" elders hebben achtergelaten dan op de plaats van het misdrijf. Door zeer gericht tewerk te gaan zou men op die wijze sporen van menselijk celmateriaal kunnen onderzoeken waarvan de herkomst bekend is (bv. speeksel op de rand van een glas waaruit men een verdachte heeft zien drinken), en aldus de bepalingen betreffende de gedwongen afname van celmateriaal omzeilen. Het ware wenselijk duidelijk te bepalen dat enkel sporen van menselijk celmateriaal waarvan de herkomst niet bekend is aanleiding kunnen geven tot het opstellen van een DNA-profiel.

19. Ook het bewaren van niet-geïdentificeerde DNA-profielen gedurende 30 jaar kan aanleiding geven tot misbruiken. Het is mogelijk dat een spoor niet geïdentificeerd werd omdat de aard van het misdrijf niet in aanmerking kwam voor een gedwongen afname en de verdachte evenmin toestemming voor die afname wou geven. Anderzijds is het mogelijk dat de herkomst van het spoor eens er een veroordeling plaatsvond, vastgesteld wordt met behulp van andere bewijsmiddelen dan een vergelijking van DNA-profielen. Aldus zou kunnen blijken dat het spoor van de veroordeelde is, doch het DNA-profiel zou gedurende 30 jaar in de gegevensbank opgeslagen blijven omdat het niet geïdentificeerd werd op basis van een vergelijking van DNA-profielen. Op deze wijze zouden DNA-profielen van veroordeelden die niet in de gegevensbank "Veroordeelden" opgenomen moeten worden, gedurende 30 jaar in de gegevensbank "Criminalistiek" opgeslagen blijven. Ook dit lijkt niet de bedoeling van de wetgever geweest te zijn. Eens de zaak is opgelost, bijvoorbeeld door een in kracht van gewijsde getreden veroordeling, lijkt het niet meer noodzakelijk te zijn de DNA-profielen van niet-geïdentificeerde sporen die in het kader van dat misdrijf werden aangetroffen, te bewaren.

20. De Commissie is derhalve van oordeel dat de door de wet nagestreefde doelstellingen en op basis daarvan de bewaringstermijn van de DNA-profielen in de gegevensbank "Criminalistiek" nader bepaald moeten worden. Met name moet duidelijker aangegeven worden of de doelstelling louter in de identificatie van sporen bestaat, dan wel in het opsporen van misdrijven in het algemeen. Indien de wetgever louter tot doel heeft de in het kader van een bepaald misdrijf aangetroffen sporen te identificeren, dan is aan deze doelstelling voldaan eens de sporen geïdentificeerd zijn en zouden de DNA-profielen uit de gegevensbank verwijderd moeten worden vanaf het ogenblik van de identificatie. In deze optiek zou zelfs het opnemen van reeds geïdentificeerde DNA-profielen in de databank Criminalistiek als disproportioneel moeten worden bestempeld. Is het evenwel de bedoeling over voldoende mogelijkheden te beschikken om ook toekomstige misdrijven op te sporen, dan kan het behoud van geïdentificeerde sporen belangrijk zijn. In dat geval wordt evenwel een databank gecreëerd van mogelijke verdachten, met de daarmee gepaard gaande mogelijkheden van misbruik. De Commissie is van oordeel dat zelfs indien deze ruimere doelstelling nagestreefd wordt, de bewaringstermijnen van de DNA-profielen in de gegevensbank "Criminalistiek" nader bepaald moeten worden.

21. Het voorontwerp (artikel 4, 4) bepaalt dat de gegevens bedoeld in deze bepaling na de vooropgestelde termijnen worden verwijderd. Alhoewel een andere lezing mogelijk is gaat de Commissie ervan uit dat met deze omschrijving niet alleen de door de Koning limitatief te bepalen gegevens worden bedoeld, maar ook de DNA-profielen zelf.

F. DNA-profielen van celmateriaal, afgenomen bij personen

22. DNA-profielen van personen kunnen afkomstig zijn van meerderjarige personen die met een DNA-onderzoek hebben ingestemd of van personen bij wie op bevel van de onderzoeksrechter een DNA-onderzoek werd uitgevoerd. In het laatste geval mag niet-onevenredige dwang worden toegepast.

De Commissie herhaalt de bemerkingen die reeds werden gemaakt met betrekking tot de bewaring en het mogelijke gebruik van deze profielen, die zich niet in de databanken maar in de strafdossiers bevinden.

Met betrekking tot de DNA-onderzoeken op bevel van de onderzoeksrechter is de Commissie van oordeel dat de voorgestelde dwangmaatregel niet disproportioneel is in het licht van het geformuleerde doeleinde. De beperking op het niveau van de strafbare feiten (een maximumstraf van drie jaar gevangenisstraf of een zwaardere straf) is redelijk en biedt een voldoende bescherming tegen onevenredig gebruik van de DNA-identificatietechniek. De Commissie aanvaardt dat de mogelijke alternatieven voor de voorgestelde dwangmaatregel niet wenselijk zijn. De inbreuk op de onaantastbaarheid van het lichaam die door de dwangmaatregel wordt gepleegd is, wanneer een afweging wordt gemaakt met de belangen van de samenleving en van de slachtoffers bij de opheldering van bepaalde zware misdrijven, aanvaardbaar.

Zowel artikel 2, 4 als artikel 3, 4 bepalen dat de uitslag van het DNA-onderzoek ter kennis wordt gebracht van de betrokken persoon. Het is niet helemaal duidelijk welke uitslag hiermee precies wordt bedoeld. Ofwel gaat het om het DNA-profiel zelf, opgemaakt door de aangestelde deskundige, ofwel gaat het reeds om het resultaat van een vergelijking met aangetroffen sporen. In de eerste hypothese rijst de vraag welke elementen met betrekking tot de uitslag van het DNA-onderzoek de betrokkene ertoe zouden kunnen aanzetten een tegenonderzoek te vragen. In de tweede hypothese is er geen duidelijkheid omtrent de vergelijkingen die zouden kunnen worden uitgevoerd. Artikel 2, 3 draagt de Procureur des Konings weliswaar op de persoon, die vrijwillig instemt met het onderzoek, mee te delen dat het bekomen DNA-profiel vergeleken kan worden met DNA-profielen van in andere strafzaken aangetroffen sporen van menselijk celmateriaal, maar laat in het ongewisse welke vergelijkingen mogelijk zijn in het kader van de onderzochte strafzaak. De teksten zouden over dit alles meer duidelijkheid moeten verschaffen.

G. De gegevensbank Veroordeelden

23. Het voorontwerp bepaalt op ondubbelzinnige wijze van welke personen de DNA-profielen in de databank Veroordeelden worden opgenomen. De criteria die daarbij worden aangelegd (veroordeling tot gevangenisstraf of internering wegens een van de limitatief opgesomde zware misdrijven) waarborgen een voldoende selectiviteit. Deze criteria voldoen derhalve aan het proportionaliteitsbeginsel.

Met toepassing van artikel 5, 1 van het voorontwerp bepaalt de Koning limitatief de gegevens met betrekking tot de DNA-profielen die ook in de gegevensbank zullen worden opgenomen. De Commissie wenst hierover advies uit te brengen (zie randnummer 15).

De toegang tot de gegevensbank is beperkt tot het openbaar ministerie en de onderzoeksrechter, via de bemiddeling van een deskundige verbonden aan het NICC, en slechts in het kader van een strafzaak waarmee zij zijn belast. Deze regeling biedt voldoende waarborgen tegen onrechtmatig of onevenredig gebruik van de gegevens in de databank.

24. De gegevens worden uit de gegevensbank verwijderd 10 jaar na het overlijden van de persoon waarop ze betrekking hebben. Met toepassing van artikel 8 van de aanbeveling R (92) 1 kunnen de DNA profielen bewaard worden indien een persoon veroordeeld werd voor zware inbreuken met betrekking tot een aanslag op het leven, op de integriteit of op de veiligheid van personen. Het nationale recht moet in dat geval de precieze duur van de bewaring bepalen.

In de nota van België aan het "Bureau du groupe de projet sur la protection des données" werd voorgesteld de gegevens te verwijderen op het ogenblik van het herstel in eer en rechte; wanneer dit niet mogelijk is na 30 jaar; of op het ogenblik van het overlijden van de veroordeelde indien dit voordien plaatsvindt. In het wetsontwerp werd er evenwel voor geopteerd een langere bewaringstermijn te hanteren.

De bewaartermijn tot 10 jaar na het overlijden wordt volgens de memorie van toelichting gerechtvaardigd door de finaliteit van de databank: het eventueel identificeren van de betrokkene als dader van een ander misdrijf, zowel met het oog op zijn vervolging, als met het oog op het eventueel disculperen van bestaande verdachten. De Commissie kan met deze overweging instemmen.

H. Strafbepalingen

25. De bijzondere strafbepalingen in het voorontwerp dragen bij tot een groter vertrouwen in de bescherming van de gegevens met betrekking tot het DNA-onderzoek in strafzaken. De algemene principes inzake de bescherming van persoonsgegevens, en in het bijzonder de wet van 8 december 1992 inzake de verwerking van persoonsgegevens, blijven uiteraard van toepassing.

I. Uitvoeringsmodaliteiten

26. Met betrekking tot de praktische en technische maatregelen die de Koning zal moeten nemen om de bepalingen van de wet uit te voeren dient de Commissie geen advies te verstrekken.

Wat de modaliteiten betreft met betrekking tot het opslaan, het verwerken en het aanwenden van de DNA-profielen in de DNA-gegevensbanken liggen de zaken anders. Volgens de memorie van toelichting gaat het meer bepaald over de modaliteiten van mogelijke vergelijkingen met reeds bestaande DNA-profielen in de databanken van het NICC of buitenlandse databanken. Daarbij wordt verwezen naar bestaande initiatieven in de Europese Unie, met name in het kader van Europol. De koninklijke besluiten zullen ook betrekking hebben op de modaliteiten van verdere bewaring, verwerking en aanwending van enerzijds het celmateriaal, en anderzijds de resultaten van de DNA-onderzoeken, waaronder de praktische behandeling van de resultaten in het NICC.

De Commissie is van oordeel dat haar advies moet worden ingewonnen met betrekking tot deze koninklijke besluiten.

Met betrekking tot de delegaties aan de Koning waarvoor het voorontwerp het advies van de Commissie vereist, heeft de Commissie geen opmerkingen. Alleen is niet duidelijk wat precies wordt bedoeld met de woorden in het kader van de verleende machtiging (artikel 7, in fine). De Commissie beoordeelt als uiterst positief het feit dat er binnen het NICC een persoon zal worden aangesteld, belast met de gegevensbescherming.

J. Het recht van kennisgeving, toegang en verbetering

27. De verwerkingen van persoonsgegevens die in dit voorontwerp van wet vervat zijn, zijn verwerkingen die door de openbare overheden beheerd worden met het oog op de uitoefening van hun opdrachten van gerechtelijke politie. Met toepassing van artikel 11 WVP zijn de bepalingen van de artikelen 9, 10, 11 en 2 en 12 WVP, met betrekking tot het recht van kennisgeving, toegang en verbetering, niet van toepassing. Wel is, met toepassing van artikel 13 WVP, eenieder die zijn identiteit kenbaar maakt, gerechtigd zich kosteloos tot de Commissie te wenden teneinde zijn recht op (onrechtstreekse) toegang en op verbetering uit te oefenen.

OM DEZE REDENEN :

brengt de Commissie, op voorwaarde dat tegemoet wordt gekomen aan de gemaakte opmerkingen, een gunstig advies uit.

De secretaris,

De voorzitter,

(get.) M-H. BOULANGER.

(get.) P. THOMAS.